

- In archieftijdschriften gelezen
- Handleiding architectuurarchieven
- Uitdagingen voor universiteitsbibliotheken
- Institutional repositories
- Barbarians at the gates of the public library

In archieftijdschriften gelezen 2007, aflevering 5

Deze rubriek, die dit jaar voor de 16de keer verscheen, besprak in de loop van 2007 de inhoud van 29 archieftijdschriften uit 12 landen en bestreek 9 taalgebieden. Het ging om tijdschriftafleveringen verschenen in 2005-2006. Voor het eerst werden twee tijdschriften uit de Scandinavisch-Noord-Europese wereld besproken. Aan de rubriek hebben dit jaar 9 collega's hun medewerking verleend. In *Bibliotheek- & archiefgids 2008* zijn we opnieuw present. Dan zullen eerst een aantal in 2007 nog niet besproken – en momenteel soms ook nog niet volledig verschenen – tijdschriften uit 2006 aan bod komen. Zoals gewoonlijk brengt deze laatste aflevering ook een overzicht van alle tijdschriften die in 2007 in *Bibliotheek- & archiefgids* de revue passeerden.

Gustaaf Janssens. *Afdelingshoofd Algemeen Rijksarchief (Afdeling Koninklijk Paleis). Docent Archivistiek KU Leuven en ManaMa Archivistiek (VUB - KU Leuven - UGent - UAntwerpen). cap@kppr.be; gustaa.f.janssens@arts.kuleuven.be*

- *ADVN-Mededelingen*, nrs. 15, 16, 17 en 18 (2006) [Archief- en Documentatiecentrum voor het Vlaams Nationalisme - Antwerpen]: B&AG, afl. 3; p. 60 (J. Vannieuwenhuysse).
- *The American Archivist*, 69 (2006) [The Society of American Archivists - Chicago, USA]: B&AG, afl. 2; p. 55-57 (E. Put).
- *Anales de Documentación*, 9 (2006) [Universidad de Murcia. Facultad de Comunicación y Documentación - Murcia, Spanje]: B&AG, afl. 6; p. 36 (G. Janssens).
- *ANAQUEL*, nrs. 32, 33, 34 en 35 (2006) [Consejería de Cultura de Castilla-La Mancha - Toledo, Spanje]: B&AG, afl. 4; p. 45 (G. Janssens).
- *Archieffeven*, 13 (2006) [vzw Levend Archief - Vrienden van het Brugse Stadsarchief]: B&AG, afl. 3; p. 60-61 (J. Vannieuwenhuysse).

- *Archievenblad*, 110 (2006) [Koninklijke Vereniging van Archivarissen in Nederland, Amsterdam]: B&AG, afl. 4; p. 45-46 (N. Geirnaert).
- *Archikrant*, 15 (2005) en 16 (2006) [Vrienden van het Veurns Archief]: B&AG, afl. 3; p. 61 (J. Vannieuwenhuysse).
- *Archief- en Bibliotheekwezen in België - Archives et Bibliothèques de Belgique*, 74 (2003) [Archief- en Bibliotheekwezen in België - Brussel]: B&AG, afl. 3, p. 59 (J. Vannieuwenhuysse).
- *@archieflink*, 6 (2006) [vzw 't Archief - Gent on Files. Vrienden van het Gentse Stadsarchief]: B&AG, afl. 4; p. 47 (G. Janssens).
- *Archivalische Zeitschrift*, 88 (2006) [Staatliche Archive Bayerns - München, Duitsland]: B&AG, afl. 3; p. 57-59 (G. Janssens).
- *Der Archivar*, 58 (2005) [Mitteilungsblatt für deutsches Archivwesen - Düsseldorf, Duitsland]: B&AG, afl. 1; p. 46 (M. Oosterbosch).
- *Archivaria*, nrs. 59 (Spring 2005), 60 (Fall 2005), 61 (Spring 2006) [The Association of Canadian Archivists - Ottawa, Canada]: B&AG, afl. 5; p. 36-38 (G. Coppieters).
- *Archives*, 38 (2006-2007) [Association des archivistes du Québec, Canada]: B&AG, afl. 6; p. 36-37 (G. Janssens).
- *Archivo Secreto*, nrs. 1 (2002), 2 (2004) en 3 (2006) [Archivo municipal - Toledo, Spanje]: B&AG, afl. 4; p. 46-47 (G. Janssens).
- *Arkifmagasinet* (2006) [Riksarkivet - Oslo, Noorwegen]: B&AG, afl. 5; p. 34-36 (L. Boeva).
- *Biblios*, 7 (2006; nr. 24) [Universidad Mayor de San Marcos - Lima, Peru], B&AG, afl. 6; p. 37 (G. Janssens).
- *Boletín de la ANABAD*, 55 (2005); 56 (2006) [Confederación de Asociaciones de Archiveros, Bibliotecarios, Museólogos y Documentalistas - Madrid, Spanje]: B&AG, afl. 6; p. 37-38 (G. Janssens).
- *Brood & Rozen*, 11 (2006) [Amsab - Instituut voor Sociale Geschiedenis - Gent]: B&AG, afl. 3; p. 61-62 (J. Vannieuwenhuysse).

- *Business Archives*, nrs. 89 (May 2005), 90 (November 2005), 91 (May 2006) en 92 (November 2006) [Business Archives Council - Londen, UK]: B&AG, afl. 1; p. 45 (G. Coppieters).
- *Cr. Interdisciplinair vakblad voor Conservering en Restauratie*, 7 (2006) [Stichting Publicaties Conservering en Restauratie - Amsterdam, Nederland]: B&AG, afl. 1; p. 45-46 (G. Kwanten).
- *Dendermondse Museum- en Archiefberichten*, nr. 57, 58 en 59 (2006) [Stedelijke Musea en Stadsarchief Dendermonde]: B&AG, afl. 3; p. 62 (J. Vannieuwenhuysse).
- *La Gazette des Archives*, nr. 197, 198, 199 en 200 (2005) [Association des Archivistes français - Parijs, Frankrijk]: B&AG, afl. 6; p. 38-41 (B. D'hoore).
- *Histoire et Archives*, nr. 16 (2005), nr. 17 (2005) [Société des Amis des Archives de France]: B&AG, afl. 3; p. 59-60 (G. Janssens).
- *Nordisk Arkivnyt*, 50 (2006) [Reykjavik, IJsland]: B&AG, afl. 5; p. 38-42 (L. Boeva).
- *Revista general de Información y Documentación*, 15 (2005) [Universidad Complutense de Madrid. Escuela Universitaria de Biblioteconomía y Documentación - Madrid, Spanje]: B&AG, afl. 6; p. 41 (G. Janssens).
- *Sap(p)ig. Stadsarchief Poperinge*, 3 (2006) [vzw De Vrienden van het Poperings Archief]: B&AG, afl. 3; p. 62 (J. Vannieuwenhuysse).
- *Scrinium*, 59 (2005) [Verband Österreichischer Archivarin- und Archivare - Wenen, Oostenrijk]: B&AG, afl. 1; p. 47 (M. Oosterbosch).
- *Signo. Revista de Historia de la Cultura escrita*, 15 (2005) [Universidad de Alcalá - Alcalá de Henares, Spanje]: B&AG, afl. 6; p. 41-42 (G. Janssens).
- *Tijdingen*, 26 (2005) [Vrienden van het Archief- en Museum voor het Vlaams Leven te Brussel]: B&AG, afl. 3; p. 62 (J. Vannieuwenhuysse).

Anales de Documentación. Revista de Biblioteconomía y Documentación, 9 (2006)

Uitg.: Universidad de Murcia. Facultad de Comunicación y de Documentación; Red.: Cristina Herero Pasqual, Campus Universitario de Espinardo. E-30100 Espinardo (Murcia) - España

ISSN 1697-7904 (web-editie)

Integraal en gratis raadpleegbaar via het internet:
<http://www.um.es/fccd/anales/index.html>

In jaargang 2006 trekt één artikel de aandacht, dat van Idalia García (*Acceso y disfrute de libros antiguos y documentos históricos como un derecho cultural en México*, p. 53-67), waarin zij de toegang en het gebruik van oude drukken en archiefbescheiden als een cultureel grondrecht verdedigt. Het artikel is tevens een pleidooi voor meer aandacht voor de instellingen die over het documentaire erfgoed waken. De bijdrage sluit af met een goede internationale bibliografie. (Gustaaf Janssens).

Archives, 38 (2006-2007; afl. 1)

Uitg.: Association des archivistes du Québec C.P. 9768, Succ. Sainte-Foy Québec (Canada); Red.: Michel Champagne. - ISSN 0044-9423

Aanwezig in de bibliotheek van het Algemeen Rijksarchief te Brussel

De eerste aflevering van jaargang 2006-2007 is grotendeels gewijd aan de 'Déclaration québécoise sur les archives' (p. 5-80). Deze verklaring, die op 24 april 2006 is bekendgemaakt, is een richtinggevend document en erkent de specifieke rol van archief in de samenleving van de Canadese deelstaat Québec. Op 15 november 2006 werd aan de verklaring een colloquium gewijd.

In *L'impact de la régionalisation sur les archives en France* (p. 85-99) schetst Paul-Frédéric Brau de gevolgen van de wet van 13 augustus 2004 betreffende de bevoegdheden van de Franse regionale besturen die in 1982 ingesteld zijn en die uiteindelijk door de grondwetswijziging van 28 maart 2003 betreffende de decentralisatie van de Franse republiek bevestigd werden. Na een historisch-institutionele schets van het Franse decentralisatieproces vanaf 1982, gaat de auteur in op de huidige situatie. Door de decentralisatie van 1982 bepaalde de wet van 22 juli 1983 dat er 'Services régionaux d'archives' (regionale archiefdiensten) konden worden opgericht. Toch konden de regio's hun archief ook aan een departementale archiefdienst toevertrouwen. De wet van 1983 werd met veel scepsis ontvangen en vooral de zeer centralistisch denkende Franse archiefwereld zag de creatie van een nieuw intermediair bestuursniveau niet zitten. Vaak besloten de regionale besturen hun archief aan een departementale archiefdienst toe te vertrouwen. In 1999, zeven jaar na de wet van 1983, had minder dan de helft van de regio's een eigen archiefdienst. Intussen is het tij gekeerd en in 2001 hadden alle regio's hun eigen archiefdienst. Als eerste – in 1984 al – was er de regio Nord-Pas de Calais en in 2001 sloot La Réunion de rij. Met de regionalisering is de rol van de 'Archives départementales' niet uitgespeeld, maar de 26 'Archives régionales' dragen bij tot een grotere bewustwording van de rol van archief voor burger en bestuur.

In *Les effets du droit d'auteur international sur la pratique archivistique* (p. 101-114) brengt William J. Maher een herziene, in het Frans vertaalde tekst van een oorspronkelijk in het Engels gehouden uiteenzetting op het 25ste Internationaal Archiefcongres te Wenen. De auteur stelt een spanning vast tussen de mogelijkheid om wereldwijd teksten via het internet te verspreiden en de beperkingen die de Europese Unie en de Verenigde Staten daarover opleggen. Het artikel bestudeert een aantal wijzigingen in het internationale recht en de gevolgen daarvan voor archivarissen. Daarna doet de auteur een voorstel om tot een gemeenschappelijk standpunt over auteursrecht (nationaal en internationaal) te komen. Het is uiteraard nodig om de wet goed te kennen. Daarom zijn permanente vorming en internationale samenwerking – bij voorkeur in de schoot van de ICA/CIA

– nodig. Ter afronding haalt de auteur de gevaren en de nadelen aan van een commerciële controle op de toegang tot de informatie.

Tot slot wijzen wij op de belangrijke *Bibliographie archivistique*, die sinds 1994 door de Archives Nationales du Canada, in samenwerking met de Association des Archivistes du Québec in *Archives* wordt gepubliceerd. Voorliggende aflevering beslaat de archivistische productie in de jaren 2005-2006 en is door Johanne Thibodeau en drie medewerkers opgesteld (p. 141-179). De bibliografie is thematisch geordend en is het resultaat van het depouilleren van 13 Canadese en 33 niet-Canadese archief tijdschriften. Ook de monografieën over archivistiek die door de 'Division des services de la bibliothèque et de la documentation' van de Archives nationales du Canada zijn verworven, worden opgenomen. Deze *Bibliographie* is een handig werkinstrument, al bestrijkt zij zo goed als uitsluitend het Franse en het Engelse taalgebied. (Gustaaf Janssens).

Biblios. Revista de Bibliotecología y Ciencias de la Información 7 (2006)

Red. & uitg.: Calle Andrés Alca 159. Lima 7 (Peru)
ISSN 1562-4730

Integraal en gratis raadpleegbaar via het internet:
<http://www.bibliosperu.com>

In 2006 verscheen in aflevering 24 van dit elektronische tijdschrift één artikel over archivistiek. Luis Reis, een jonge Portugese historicus, geeft in *O arquivo e arquivística evolutão histórica* een algemeen overzicht over de geschiedenis van archiefwezen en archivistiek. De bijdrage bevat een beknopte bibliografie. (Gustaaf Janssens).

Boletín de la ANABAD, 55 (2005); 56 (2006)

Uitg.: Confederación de Asociaciones de Archiveros, Bibliotecarios, Museólogos y Documentalistas. C/ Recoletos 5. E-28001 Madrid (España)
ISSN 0210-4164

Aanwezig in de bibliotheek van het Algemeen Rijksarchief (Brussel)

Aflevering 3 van jaargang 2005 van het *Boletín de la ANABAD* biedt de archivaris heel wat interessante bijdragen. Er is eerst een grondige bespreking van de bepalingen over de raadpleegbaarheid van archief in de Spaanse Wet betreffende het Historisch Erfgoed (Alberto Carillo Linares, *Reflexiones y propuestas para una correcta interpretación de la Ley 16/1985 del Patrimonio Histórico Español sobre el artículo 57 y el acceso a los archivos*, p. 11-48). Deze wet uit 1985 is in feite geen archiefwet maar betreft het 'historisch erfgoed'. Daarnaast is er wat de auteur 'de manie van de geheimhouding' noemt. A. Carillo Linares pleit, in naam van de democratie, voor een nieuwe wettelijke regeling voor de raadpleegbaarheid van archief. Het is voor hem immers duidelijk dat bepaalde activiteiten die tijdens het

Francoregime als subversief werden bestempeld en waarover de toenmalige overheid inlichtingen verzamelde die als 'uiterst geheim' golden, nu niet meer als subversief noch als geheim kunnen worden beschouwd. Zulke en andere dossiers over feiten die sinds de terugkeer van de democratie in Spanje niet meer als strafbaar worden beschouwd, zouden dan ook raadpleegbaar moeten zijn. Het artikel van Carillo Linares dateert uit 2005. De discussie over de thema's die hij aanraakt is intussen niet verstomd. Meer dan ooit was in de jaren 2006-2007 het debat over hoe Spanje met zijn recent en verscheurend verleden moet omgaan, een kwestie die het hele land en iedereen heeft beroerd. De wet die in de herfst van 2007 in het Spaanse Parlement niet zonder discussie ingediend werd, de 'Ley de la Memoria histórica', wil op een aantal vragen een antwoord geven en wil ervoor zorgen dat aan slachtoffers van het Francoregime recht kan worden gedaan. De wet bevat ook bepalingen over de raadpleegbaarheid van archieven.

Van een heel andere aard is de bijdrage van Antonia Heredia Herrera, die in *Cuestiones de identidad archivística* (p. 75-89) op zoek gaat naar de eigen identiteit van de archivistiek en daarin het belang onderstreept van het correct gebruiken van genormaliseerde archiefterminologie.

Goede dienstverlening onderscheidt zich door kwaliteit en het is daarom dat Luis Herrera Diaz-Aguado in *La calidad en el contexto de las Administraciones Públicas* (p. 29-38) een lans breekt voor een door kwaliteitsnormen ondersteunde dienstverlening in de openbare sector. Zulks geldt natuurlijk ook voor dienstverlening in openbare archiefdiensten. Julia Rodríguez Barredo gaat hierop in (*La calidad y su implantación en los archivos públicos*, p. 39-65) en bespreekt het nut van een kwaliteitshandvest voor dienstverlening ('carta de servicio') voor archiefdiensten.

Aflevering 1 van jaargang 2006 is een themanummer over de universiteitsbibliotheken in Spanje. Aflevering 2 van 2006 bevat zowel artikelen over archief- als over bibliotheek- en documentatiewezen. Wij bespreken enkel de archivistische bijdragen. De aflevering opent met een kritisch artikel van Antonia Heredia Herrera, een van de meest gezaghebbende stemmen uit het Spaanse archiefwezen. In *La norma española de descripción archivística (NEDA): reflexiones* (p. 12-30) neemt de bekende Spaanse terminologiespecialiste de door de Subdirección General de Archivos Estatales verspreide Spaanse norm voor archiefbeschrijving onder de loep. Het gaat om een norm die regels en toepassingen bevat voor de zes noodzakelijke beschrijvingselementen van de internationale ISAD(G)-norm.

Het Spaanse archiefwezen heeft een lange en rijke traditie. Luis Martínez brengt met *La génesis de los archivos nacionales españoles* (p. 49-101) een uiterst gestoffeerd artikel over de geschiedenis en de organisatie van het 'nationaal archiefwezen' in Spanje vanaf de vroegmoderne tijd tot vandaag. Ook het archiefwezen tijdens het Francoregime en

dat van de hedendaagse autonome gemeenschappen, en de problemen en polemieken rond het 'Burgeroorlogarchief' in Salamanca, komen grondig aan bod. In *Antecedentes históricos en materia de conservación del Patrimonio Bibliográfico y Documental Español; del archivo de la palabra al archivo virtual* (p. 111-140) bespreekt Nadia Villarejo Sánchez de toepassing van de informaticatechnologie ten behoeve van het bewaren en valoriseren van het Spaanse documentaire erfgoed. Het gaat zowel om geschreven als om gesproken documenten. Dat de auteur zich niet enkel tot archief beperkt, blijkt duidelijk uit de titel van haar bijdrage. Hierdoor is het artikel wel erg omvattend en wijdbloepig en worden er open deuren ingetrapt. Boeiend is de opsomming en de presentatie van 29 belangrijke Spaanse projecten, waarvan uiteraard het digitaliseringsprogramma van het Archivo General de Indias (Sevilla) het meest bekende is. Daarnaast is er het project Archivos Españoles en Red (AER) van het Spaanse Ministerie van Cultuur.

Interessant, zeker in het licht van discussies over raadpleegbaarheid van archief en over de taak van de democratische overheid bij het 'regelen' van de 'historische herinnering', is de bijdrage van de Argentijnse Mariana Zazar (*Sobre las políticas de la memoria*, p. 103-110). Zij gaat in op de discussie die in haar land gevoerd wordt over de mogelijkheden en beperkingen voor geschiedschrijving over het zeer recente verleden en bespreekt de rol die archivariissen en historici daarin spelen. Het artikel eindigt met een korte schets van het archiefwezen in Argentinië.

In *El archivo de Luis Beñuel: documentalismo y transculturalidad* (p. 31-48) ten slotte, wijst Javier Herrera Navarra op het belang van de door cineast Luis Beñuel nagelaten archief. Het gaat om handschriften, scenario's, briefwisseling, persknipsels, foto's en documentatie, en ook nog een bibliotheek met 1755 volumes. (Gustaaf Janssens).

La Gazette des Archives, afl. 197, 198, 199 en 200 (2005)

Uitg. & Red.: Association des archivistes français;
Red.: 9, rue Montcalm, F-75018 Paris (Frankrijk)
ISSN 0016-5522

Raadpleegbaar in de bibliotheek van het Algemeen Rijksarchief (Brussel) en in de bibliotheek van het Universiteitsarchief (Tabularium) van de KU Leuven.

Aflevering 197 is een themanummer over archiefnetwerken. De bijdragen zijn vooral op Frankrijk gericht, maar ook andere landen komen aan bod.

In *Une Cité au service des archives* (p. 1-16) blikt Bruno Galland terug op de voorbeeldige strijd die de Franse archiefwereld sinds 2001 heeft gemobiliseerd voor de bouw van een nieuwe site van de Archives nationales te Saint-Denis-Pierrefitte. Daar zal vanaf 2009 het grootste deel van de overheidsarchieven van na de Franse Revolutie worden ondergebracht. Door het bundelen van de krachten

van professionelen en gebruikers werd de aandacht van de hoogste politieke autoriteiten gevestigd op de archiefproblematiek. In *Les fonds: du respect au réseau, expériences au Centre historique des Archives nationales* (p. 17-36) gaan Jean-Baptiste Auzel, Christine Nougaret en Denise Ogilvie in op de impact van ISAD(G) in de Franse archiefwereld, waar het herkomstbeginsel ('principe du respect des fonds') traditioneel hoog aangeschreven stond. De verspreiding van ISAD(G) in 2000 zorgde ervoor dat het herkomstbeginsel nog aan belang won, wat de auteurs illustreren aan de hand van hun ervaringen op het terrein. Françoise Mosser licht in *La Commission des archives notariales et l'animation d'un réseau* (p. 37-44) de in 2002 opgerichte commissie van de notariële archieven toe, waarin zowel notarissen, archivariissen als gebruikers vertegenwoordigd zijn. De in 1999 opgerichte *Pôle de conservation des archives des mouvements de jeunesse et d'éducation populaire* wordt besproken door Stéphanie Rivoire en Valérie Brousselle (p. 45-56). Meer dan 400 jeugdverenigingen en organisaties van volksovoeding van over heel Frankrijk hebben al hun medewerking aan dit project verleend. De pool, die bestaat uit archivariissen, professoren en onderzoekers, kon al heel wat archiefmateriaal redden. Een archiefgids is in voorbereiding.

Voorbeelden van archiefnetwerken buiten Frankrijk komen in vier bijdragen aan bod. Margaret Crockett licht in *Les réseaux d'archives au Royaume-Uni* (p. 63-73) de situatie in het Verenigd Koninkrijk toe. Het doel is om uiteindelijk een nationaal geïnformatiseerd netwerk te creëren. Ook wetgevende initiatieven worden hier besproken. Als twistappel voor de Europese mogendheden, kenden de Caraïbische eilanden vóór de 20ste eeuw weinig centralisatie. Dit resulteerde in heterogene archivalistische tradities. Dominique Taffin gaat in *Pour un projet caribéen de mémoire partagée* (p. 75-87) in op de pogingen om een netwerk van Caraïbische archieven tot stand te brengen, waarbij de nadruk

ligt op een sterker bewustzijn van de gemeenschappelijke erfenis. Met de nieuwe technologieën kan het archivalisch patrimonium beter toegankelijk worden gemaakt, maar de financiële middelen zijn vaak ontoereikend. Ook de problematiek van de restitutie van archief door de voormalige koloniserende mogendheden wordt aangekaart. Zoals in de Caraïbische eilanden had ook Zwitserland te kampen met een grote diversiteit inzake archivaliek, wat vooral te wijten was aan het particularisme van de kantons. Gevolg was vaak versnippering van de inspanningen en isolement. De Zwitserse archivariissen gooiden het echter resoluut over een andere boeg en zijn de laatste jaren intensiever gaan samenwerken in netwerken, waarbij het uitwisselen van kennis en ervaringen centraal staan. Dit wordt toegelicht in *L'obligation de dépasser les limites institutionnelles: deux réseaux impliquant les Archives cantonales vaudoises* (Gilbert Coutaz, p. 91-96) en *Archives publiques genevoises: un exemple de collaboration dans le domaine du Records continuum van de hand van zeven archivariissen* (p. 97-113).

De Franse Eerste Minister stelde op 2 november 2001 een omzendbrief op om de overheidsdiensten te herinneren aan een wet van januari 1979 die hen verplicht een archiefdienst op te richten voor de dynamische en de semi-statische archieven. De impact van deze omzendbrief behandelt Sylvain Mainville in *Les missions des Archives nationales et la circulaire du 2 novembre 2001: quelle gestion des archives dans les administrations centrales et les établissements publics* (p. 115-126). De laatste jaren is er een duidelijke tendens om zoveel mogelijk van bij de aanvang van de archiefvorming op te treden. Het belang van de responsabilisering van de archiefvormers en van het opmaken van archiefbeheersplannen kan volgens de auteur niet genoeg worden benadrukt, al blijft er nog heel wat werk aan de winkel. Claire Sibille komt in *La seconde édition de la norme ISAAR(CPF)* (p. 127-146) terug op de tweede editie van ISAAR(CPF) die werd voorgesteld tijdens het laatste congres van de Internationale Archiefraad (Wenen, 2004). Een en ander wordt aan de hand van twee concrete voorbeelden verduidelijkt.

Op 15 en 16 mei 2003 vonden, onder de titel 'De la série à l'individu. Archives du personnel et archives orales' in Montpellier gemeenschappelijke studiedagen van de Association d'histoire des chemins de fer en de Association des archivistes français plaats. De acta werden in aflevering 198 gepubliceerd. Centraal stonden de personeelsarchieven en de mondelinge bronnen, alsook de complementariteit tussen de seriële ('la série') en de evenementiële ('l'individu') geschiedenis. In *Archives des normes, archives des pratiques: les flexibilités dans la gestion du personnel des transports urbains publics lyonnais (1890-1980)* (p. 15-28) gaat Florent Montagnon in op de flexibiliteit, een thema dat zichtbaar wordt in de personeelsdossiers, waar niet wordt gewerkt op ongedifferentieerde massa's, maar op individuen en hun loopbaan. Het hanteren van mondelinge getuigenissen zorgt ervoor dat de geschiedschrijving gaat

aanleunen bij de sociologie. Dit wordt duidelijk in *Mémoire collective cheminote, témoignages sur les conflits: génèse du projet et médiation* (Josy Rajaobelison, p. 29-36) en in *Mémoire collective cheminote, témoignages sur les conflits: déroulement de la recherche et questions de méthode* (Olivier Kourchid, p. 37-61). Voor de gesprekken met spoorwegpersoneel gebruiken de auteurs bewust de term 'onderhoud' ('entretien'), en niet 'interview' of 'enquête'. De tweede auteur geeft een indicatieve bibliografie over mondelinge en sociale geschiedenis. Anne-Marie Arborio behandelt in *Quelques questions concernant l'utilisation des 'sources orales' à partir d'une enquête sociologique sur le personnel des hôpitaux* (p. 63-71) enkele vragen over het gebruik van mondelinge bronnen, zoals de keuze van het corpus van te ondervragen personen en de ondervragingsmethode. Bij het Franse Ministerie van Financiën werd vanaf 1988 een grootschalig project gevoerd rond getuigenissen van voormalige personeelsleden. Florence Descamps brengt er in *Mémoire orale et mémoire écrite au Ministère des Finances* (p. 73-92) verslag over uit. Na een fase van verzamelen van mondelinge en schriftelijke getuigenissen (zowel van ministers en hun naaste medewerkers als van lagere ambtenaren tewerkgesteld over het hele Franse grondgebied), werd vanaf 1993 gestart met de exploitatie van deze nieuwe bronnen in verhandelingen en colloquia. Vanuit zijn ervaringen kaart Élise Feller in *Dossiers du personnel, mémoire des personnels, les difficultés des chercheurs* (p. 93-105) de moeilijkheden aan waarmee vorsers worden geconfronteerd wanneer ze uit een sociale invalshoek onderzoek willen doen naar personeel. De auteur pleit dan ook sterk voor het verzamelen van getuigenissen die een complement zijn van al bestaande archieven, en voor een nauwere samenwerking tussen historici en sociologen. Drie bijdragen hebben specifiek betrekking op de spoorwegen in Frankrijk. Zo behandelt Christian Perrot, de archivaris van de Franse Spoorwegen (SNCF), in *Les problèmes posés par la conservation des archives du personnel de la SNCF: informatisation et conservation des informations* (p. 107-111) problemen inzake permanente bewaring van personeelsarchief en toenemende informatisering. Coralie Immelé komt terug op het toegankelijk maken in 1998-2000 van het 'oorlogsarchief' van de SNCF (*La Résistance des cheminots entre 1940 et 1944, une histoire à la croisée des engagements individuels et collectifs*, p. 139-149).

Dat mondelinge overleveringen specifieke maatregelen inzake digitalisering, restauratie en valorisatie vergen, is vanzelfsprekend. Sébastien Jeanpierre maakt dit duidelijk in *Le sauvetage des voix du passé: numérisation, restauration et valorisation des archives orales* (p. 113-128). De magneetband of de vinylplaat kunnen nu door digitalisering een tweede leven krijgen.

Mei 1968 had een grote invloed op de economische en sociale geschiedschrijving in Frankrijk. Het model van Labrousse werd steeds meer in vraag gesteld. Nieuwe vragen, bronnen en methoden zorgden voor een meer antro-

pologische geschiedschrijving, waarbij de nadruk op het individu kwam te liggen. Deze evolutie beschrijft Catherine Omnès in *Biographies individuelles, biographies collectives* (p. 129-138). Om af te sluiten stelt Nathalie Mallet-Poujol in *Recherche et vie privée: du droit du citoyen au droit du chercheur* (p. 157-175) enkele epistemologische vragen bij de moeilijke evenwichtsoefening tussen het recht van de burger op de bescherming van zijn private levenssfeer en het recht van de vorsers om aan wetenschappelijk onderzoek te doen.

Aflevering 199 is integraal gewijd aan het vijfde en zesde colloquium van de Franse gemeentearchivarissen. De behandelde onderwerpen zijn specifiek gericht op situaties in Frankrijk, maar bieden niettemin interessante voorbeelden. Uit het vijfde colloquium dat in juni 2000 in Toulouse werd gehouden, blijkt hoe de archiefwereld betrokken kan worden bij het stedelijk beleid. Door talrijke projecten waarbij de plaatselijke archivarissen zijn betrokken, wordt de bevolking gesensibiliseerd voor het erfgoed, de identiteit en de geschiedenis van hun stad of wijk. Vooral scholen in minder gegoede wijken zijn een belangrijk doelpubliek. De kinderen brengen een bezoek aan het stadsarchief, gaan op stap in hun wijk en reconstrueren haar geschiedenis aan de hand van foto's en mondelinge getuigenissen, wat kan uitmonden in een bescheiden tentoonstelling. De gemeentelijke archivarissen worden zodoende actoren die de jongeren bewuster maken van de omgeving waarin ze wonen en die hen ook opvoeden tot burgerzin. Verschillende auteurs bespreken projecten en ervaringen in Duinkerken (Jean-Luc Pohrel, *'Mémoire de quartiers', une expérience d'animation de quartiers par les archives municipales de Dunkerque 1997-1999*, p. 9-16), Calais (Pascal Foschi en André Guffroy, *Le Beau-Marais, un quartier pour mémoire*, p. 17-21), Marseille (Sylvie Clair, *La Belle-de-Mai: les archives de Marseille au coeur de la politique de la ville*, p. 22-27) en Villeneuve d'Ascq (Marie-André Houillon, *L'expérience d'une classe archives en 'ville nouvelle'. Sensibilisation à l'espace construit autour des quartiers d'Annapes et de l'Hôtel de ville de Villeneuve d'Ascq*, p. 28-31). Ook enkele intercommunale projecten komen aan bod (Jean-Marc Dabin, Geneviève Michel en Françoise Vasseur, *Mémoire de la RN2: cinq services d'archives autour d'un projet intercommunal de restructuration urbaine*, p. 32-36 en Michèle Mornet, *Un projet intercommunal entre archivistes dans le cadre d'un contrat d'agglomération*, p. 37-42). Het zesde colloquium van de Franse gemeentearchivarissen (Duinkerken, 9-11 oktober 2002) had als titel 'Archives et intercommunalité: nouveaux territoires, nouvelles pratiques'. Drie bijdragen handelen over de juridische aspecten van intercommunale samenwerking. In *Histoire de la décentralisation et de la coopération intercommunale* (p. 76-80) schetst Pierre Boyer de evolutie van decentralisatie en samenwerking, die teruggaat tot de 19de eeuw. Vervolgens komt Rosine Cleyet-Michaud in *La loi Chevènement relative au renforcement de la coopération intercommunale* (p. 81-86) terug op de wet van 12 juli 1999 (de 'wet Chevènement') die zorgde voor de versterking van de gemeentelijke samenwerking.

De auteur geeft een duidelijk overzicht van de wettelijke bevoegdheden van de drie vormen van samenwerking. Tot slot geeft François Lucas in *Situation de l'intercommunalité en 2002* (p. 87-92) een stand van zaken van de intercommunaliteit in Frankrijk anno 2002. Na dit theoretische luik geven vijf auteurs onder de noemer 'réalité intercommunale des archives' hun ervaringen op het terrein weer. Eliane Lochot geeft toelichting bij een enquête naar de archieven gevormd door intercommunales, die door de sectie gemeentearchivarissen van de *Association des archivistes français* werd gevoerd bij haar leden (*Les archives des communes et l'intercommunalité en l'an 2000: bilan d'une enquête*, p. 93-99). Eric Joret behandelt de *Archives des communes rurales et structures intercommunales en Ille-et-Vilaine* (p. 100-104). Anne Lebel vraagt aandacht voor de situatie in Duinkerken (*Dunkerque et le projet de création d'un centre d'archives communautaire à vocation intercommunale*, p. 105-112) en ten slotte belichten Gérard Ermissé (*Archives de Bayonne et du Pays basque*, p. 113-119) en Johan Barzmann (*Localisation des archives et villes universitaires: l'exemple des ateliers et chantiers du Havre*, p. 120-127) elk hun project.

In tegenstelling tot de voorgaande afleveringen, is nummer 200 niet gewijd aan een bepaalde thema. De inhoud is dan ook uiterst gediversifieerd. Philippe Henwood en Paule René-Bazin komen in *Des services historiques des armées au Service historique de la Défense, 25 ans pour une réforme* (p. 1-20) uitvoerig terug op de hervorming van de archieven van het Franse leger, een operatie die 25 jaar in beslag nam. Terwijl de archiefdiensten van het leger vroeger zeer verspreid waren en vaak uiteenlopende werkmethodes hanteerden, zijn ze sinds 2005 verenigd. In haar bijdrage vestigt Françoise Hiraux de aandacht op de rol van records management en erfgoedwerking aan de Universiteit catholique de Louvain (*Records management et action patrimoniale à l'Université de Louvain*, p. 21-28). Hoewel de universiteitsarchieven niet onder de Belgische archiefwet vallen, heeft de UCL er bewust voor gekozen een eigen archiefdienst op te richten. Sinds 2000 wordt aan recordmanagement gedaan voor de door de verschillende diensten gevormde archieven. De archiefdienst stelt ook archiefbeheersplannen op. Voor een efficiënte werking is een goede vertrouwensband tussen de verschillende administraties van de universiteit en de archiefdienst uiteraard onontbeerlijk. Aan de hand van een concreet voorbeeld behandelt Jean-Daniel Zeller (*La gestion d'un service d'archives intermédiaires: processus, procédures et tableaux de bord. L'exemple des Archives centrales des Hôpitaux universitaires de Genève*, p. 29-54) het beheer van een semi-statisch archief, iets waar archivarissen volgens hem om diverse redenen te weinig aandacht aan schenken. Zo gaan archivarissen er te gemakkelijk van uit dat de archiefvormers de ordeningsplannen en selectielijsten nauwgezet zullen toepassen, zonder tussenkomst van de archivaris. Talrijke tabellen en schema's, voornamelijk met betrekking tot de procedures van archiefselectie en -overdracht, sluiten de bijdrage af. De Europese Commissie is zich goed bewust

van het belang van een verantwoorde conservering van haar archief. Elodie-Cécile Marrel behandelt *E-Domec: Electronic Document Management in the European Commission* (p. 55-59). Sinds 2002 wordt werk gemaakt van een ordeningsplan en worden bijkomende archivarissen en documentalisten angeworven. In de nabije toekomst zal binnen de Europese Commissie ook moeten worden nagedacht over de uitdaging van de digitalisering. In *Le poids d'une fusion dans le rapprochement des cultures archivistiques des grands groupes internationaux* (p. 61-70) gaat Olivier de Boisboissel vervolgens in op de problematiek van de fusies van grote ondernemingen die de organisatiestructuur grondig wijzigen. De vraag is dan 'hoe met verschillende archieftradities en praktijken omgaan?' De auteur gaat dan ook systematisch in op de verplichtingen en de kansen die een fusie voor de archivaris meebrengt. In welke mate kunnen archieven, erfgoeddiensten en musea samenwerken?, dat is de centrale vraag die Isabelle Rambaud stelt in *Archives, patrimoine, musées: mariage de raison ou liaisons dangereuses? L'exemple de la Seine-et-Marne* (p. 83-100). Op basis van haar eigen ervaring in de Seine-et-Marne maakt ze een positieve balans op van het opnemen van archieven in het brede erfgoedveld. Vooral de budgettaire impact met bijkomende middelen is van groot belang. Ook het bereiken van een breder publiek is niet te onderschatten. Sonia Mailliet belicht daarna de archiefdienst die binnen de *Maison de l'agriculture de l'Aisne* werd opgericht met als doel het geheugen van dat Franse departement inzake landbouw en landelijke geschiedenis te bewaren (*Les archives de la Maison de l'agriculture de l'Aisne: conserver la mémoire agricole du département*, p. 101-109). In tien jaar tijd zijn talrijke mondelinge getuigenissen verzameld, terwijl in een speciaal ingericht gebouw al bijna 1 km archief bewaard en ontsloten is. De plaats van de regionale archiefdiensten in het Franse archieflandschap staat centraal in de bijdrage *Construire une identité dans un contexte mouvant: quelle place pour les archives régionales* (Agnès Dejo, p. 111-129). De auteur gaat in op het regionaliseringsproces dat de 26 Franse regio's de voorbije 35 jaar ruimere bevoegdheden gaf. Als autonome archiefvormers worden de regio's in de mogelijkheid gesteld om eigen archiefdiensten op te richten, los van de departementale archieven. In augustus 2005 vond het 69ste jaarlijkse congres van de Society of American Archivists plaats. Claire Sibille geeft een verslag van enkele bijgewoonde plenaire zittingen en samenkomsten van gespecialiseerde werkgroepen die vooral op de digitaliseringsproblematiek gericht waren (p. 130-144). De sectie departementale archieven van de Association des archivistes français kwam in februari 2005 samen in Beauvais. Georges Cueur brengt verslag uit (*Transferts de compétences, transferts d'archives. Dévolution des archives courantes intermédiaires et définitives dans l'acte II de la décentralisation*, p. 145-154). (Baudouin D'hoore).

Revista general de Información y Documentación, 15 (2005)

Uitg. & Red.: Universidad Complutense de Madrid. Escuela de Biblioteconomía y Documentación. C/ Santísima Trinidad, 35. E-28010 Madrid (España)
ISSN 1132-1873

Geraadpleegd in de bibliotheek van het CIDA (Centro de Información Documental de Archivos) te Madrid.

Dit eerder op bibliotheek- en documentatiewetenschap gerichte tijdschrift schenkt af en toe aandacht aan archivistische onderwerpen. In jaargang 2005 repereerden wij twee artikelen die ook een ruimer publiek van archivarissen kunnen interesseren. Het betreft *Tipología y gestión documental en la televisión temática musical* (p. 7-20) van Jorge Caldera Serrano en *La planificación documental en la gestión municipal; el archivo de oficina* (p. 79-101) van María Luján Ortega en Juan Ros García.

J. Caldera Serrano bestudeert eerst de diverse soorten televisieprogramma's met muzikale inhoud en gaat dan in op de problemen van de bewaring, de beschrijving en de ontsluiting van deze documenten. Het artikel van María Luján en Juan Ros behandelt de werking van het dynamisch archief van de stad Murcia. De stedelijke overheid wenst het dynamische archief uit te bouwen tot een echt informatie- en documentatiecentrum voor de eigen diensten en voor de bewijs- en rechtzoekende burger en maakt dankbaar gebruik van de moderne informaticatechnologie. In hun artikel gaan beide auteurs na welke documenten waar gevormd worden, welke informatiestromen er zijn, hoe de overdracht van de documenten gebeurt en hoe de toegang tot de documenten is geregeld. Een bibliografie en een lexicon met gebruikte termen sluiten deze uiterst boeiende bijdrage af. (Gustaaf Janssens).

Signo. Revista de Historia de la Cultura Escrita, 15 (2005)

Uitg.: Universidad de Alcalá; Red.: Carlos Saéz. C/ Colegios 2. E-28801 Alcalá de Henares (España)
ISSN 1134-1165

Geraadpleegd in de bibliotheek van het CIDA (Centro de Información Documental de Archivos) te Madrid.

Dit tijdschrift, gewijd aan 'de geschreven neerslag van cultuur', schenkt af en toe aandacht aan archivistische thema's. In jaargang 2005 troffen wij een belangrijk artikel aan over de onteigening ('desamortización'), in de 19de eeuw en van staatswege, van kerkelijke archieven en bibliotheken in de Spaanse provincie Guadalajara. In *Desamortización y patrimonio documental: un ejemplo de tratamiento de archivos en el siglo XIX* (p. 77-117) bestudeert Antonio Caballero García eerst de wettelijke bepalingen krachtens dewelke openbare instellingen zoals de Biblioteca Nacional en het Archivo Histórico Nacional tijdens de periode 1809-1869 boeken, handschriften en archieven konden verwerken. In een eerste fase kwam al het materiaal terecht bij het

Ministerie van Financiën, waar het in 1850 in een nieuw opgerichte centrale archiefdienst van het Ministerie werd ondergebracht. Daarna kon de verdeling gebeuren. In een laatste onderdeel behandelt de auteur dan ook waar het documentair kerkelijk erfgoed uit de provincie Guadalajara terechtgekomen is. (Gustaaf Janssens).

dat moederfilms van microfilms bewaard moeten worden in speciaal gebouwde koelcellen, is misschien te verklaren doordat hier mensen uit de bouwsector aan het woord zijn. Ten slotte kan men ook bedenkingen hebben bij de uitspraak van inleider Sophie De Caigny die de eigenheid van de materiële zorg voor architectuurarchieven situeert op het snijpunt van de 'klassieke' conservering en de specifieke zorgen die kunstobjecten vereisen. Is het immers niet zo dat tal van archiefinstellingen (in casu andere gespecialiseerde archiefinstellingen maar tevens gemeentearchieven en zuilarchieven) vandaag zeer diverse informatiedragers beheren en conserveren en bijgevolg evenzeer geconfronteerd worden met specifieke zorgen.

Handleiding architectuurarchieven

Materiële zorg lijkt stilaan een nieuwe hype te worden. Dat is niets te vroeg: dit wezenlijke aandachtspunt van archieven en/of bewaarbibliotheken werd jarenlang grotendeels genegeerd of verwaarloosd. Recent lanceerde het Centrum Vlaamse Architectuurarchieven (CVAa), een thema-archief van de Vlaamse overheid onder de koepel van het Vlaams Architectuurinstituut (VAi) met als doel de opbouw, bewaring en ontsluiting van architectuurarchieven te verbe-

Dit neemt niet weg dat deze handleiding tegemoetkomt aan de specifieke vragen die ongetwijfeld ook in de bouwsector bij architecten, aannemers en ontwerpers leven. Ook wie niet tot die sector behoort zal hier zijn gading in vinden.

*Jan Anckaer, Bibliotheek Federaal Parlement
jan.ankaer@dekamer.be*

Handleiding Architectuurarchieven: materiële zorg / Hanne Van Herck. - Antwerpen: Centrum Vlaamse Architectuurarchieven/ Vlaams Architectuurinstituut, 2007. - 197 p. - ISBN 90 809529 66.

Uitdagingen voor universiteitsbibliotheken

Auteur Reg Carr was verbonden aan de meest prestigieuze Britse universiteitsbibliotheken: Manchester, Surrey, Birmingham, Cambridge, Leeds en Oxford. Tijdens de laatste twintig jaar van zijn loopbaan had hij leidinggevende functies in toonaangevende bibliotheekorganisaties zoals CURL¹, SCONUL², JISC³ en RLG⁴. Zo is hij niet alleen een bevoorrechte getuige van de ingrijpende veranderingen in het bibliotheeklandschap in die periode, maar ook een belangrijke acteur. En dat zal de lezer geweten hebben. Het staat buiten kijf dat alle genoemde organisaties uitstekend (pioniers)werk hebben verricht en dat nog steeds doen. Toch is het een beetje vreemd dat er niet één keer over de grens gekeken wordt; het boek baadt in de beste insulaire traditie. Nergens wordt verwezen naar of gealludeerd op vergelijkbare initiatieven of ontwikkelingen in het buitenland. Een ondertitel als 'The British experience' had de lezer kunnen behoeden voor verwachtingen die niet worden ingelost.

Het voorwoord is geschreven door Sir Brian K. Follett, jawel de man van het befaamde Follett Report⁵ uit 1993 waarvan het belangrijkste hoofdstuk gewijd was aan de informatietechnologie. Het loont de moeite het rapport opnieuw te bekijken: toen al werd er een paragraaf gewijd aan het elektronische boek en 'on demand publishing'.

teren, het fraai uitgegeven *Handleiding Architectuurarchieven: materiële zorg*. Deze handleiding werd gebaseerd op een onderzoek naar de materiële zorg van architectuur- en atelierarchieven door de onderzoeksgroep architectuurgeschiedenis en monumentenzorg van de Katholieke Universiteit Leuven. Ze vormt bovendien het tweede deel in een publicatiereeks *Handleiding Architectuurarchieven*, waarvan het eerste deel gewijd was aan inventarisatie.

De term 'handleiding' is wel degelijk van toepassing op deze publicatie, die inhoudelijk mooi gestructureerd is en door alle betrokkenen effectief als dusdanig zal kunnen worden gebruikt. Exhaustief en toch beknopt met interessante praktijkvoorbeelden bestrijkt deze publicatie het hele veld van preservering, conservering en restauratie, inclusief reproductie en ontsluiting van archiefmateriaal en bruikleen voor tentoonstellingen. Er is ook aandacht voor specifieke 'archiefdocumenten' uit de sector van de architectuurarchieven: maquettes.

Klein minpunt is de soms vermoeiende lectuur door het kleurgebruik op bepaalde pagina's (witte tekst op grasgroene achtergrond en omgekeerd). Verder was ik verbaasd te lezen dat Oost-Indische inkt geschikt zou zijn om op de rug van foto's te noteren (klassementsnummer bv.). De uitspraak

